

Τετάρτη 6 Φεβρουαρίου 2019
Κοπή της πίτας της ΕΛΕΤΟ

Ομιλία του Προέδρου της ΕΛΕΤΟ



αντικειμένων ιδιότητες – εννοιών χαρακτηριστικά – όρων συμφωνίες

Φίλες και φίλοι,

Στον ίδιο χώρο, πριν από ένα έτος και 13 μέρες, είχαμε βρεθεί για την καθιερωμένη κοπή της πίτας της ΕΛΕΤΟ. Είμαστε και πάλι μαζί για να εορτάσουμε την αρχή του νέου έτους. Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΛΕΤΟ και το Γενικό Επιστημονικό Συμβούλιό της (το ΓΕΣΥ) σας καλωσορίζουν.

Το έτος που πέρασε ήταν εκλογικό για την ΕΛΕΤΟ. Τα νέα συμβούλια (ΔΣ και ΓΕΣΥ) που προέκυψαν από τις αρχαιρεσίες της 7 Μαΐου 2018 συνέχισαν κανονικά τις εργασίες των προηγούμενων. Σύμφωνα με το καταστατικό, η θητεία τους θα διαρκέσει ως το 2021. Το ορολογικό έργο συνεχίστηκε στο ΓΕΣΥ και στο πλαίσιο των συλλογικών μελών TE21, ΜΟΤΟ, TE48/ΟΕ1 και στο πλαίσιο της ενεργού συμμετοχής στο Ελληνικό Δίκτυο Ορολογίας (ΕΔΟ). Από το Ορόγραμμα θα ενημερωθήκατε ότι στις 8 Νοεμβρίου 2018, η ΕΛΕΤΟ, η TE21 και η Μεταφραστική Υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής διοργάνωσαν την ημερίδα «**Ορολογία και ορολογικοί πόροι – Οι απαιτήσεις για σύγχρονη ελληνική επιστημονική ορολογία και η ανάγκη ενεργοποίησης των ειδικών**», στην οποία κλήθηκαν να συμμετάσχουν επιστημονικοί και επαγγελματικοί φορείς, με σκοπό την ενεργοποίησή τους στα θέματα ορολογίας των τομέων τους και τη συμμετοχή τους στο ΕΔΟ. Υπήρξε ενδιαφέρον, αν και όχι όσο θα θέλαμε.

Σε μια εβδομάδα, με απόφαση του ΔΣ, θα αρχίσουν οι διαδικασίες για τη διοργάνωση του 12^{ου} Συνεδρίου «**Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία**» και θα συνεχιστεί η παράδοση που άρχισε το 1997 με εμπνευστή, πρωτεργάτη και πρόεδρο της οργανωτικής Επιτροπής τον αξέχαστο **Βασίλη Φιλόπουλο**.

Όπως έχω συνηθίσει τα τελευταία χρόνια, στην κοπή της πίτας, σε τούτο το λογύδριο, κάνω μια μικρή αναφορά σε ένα ορολογικό θέμα που δηλώνεται με ένα σύνθημα. Το φετινό σύνθημα είναι:

«αντικειμένων ιδιότητες – εννοιών χαρακτηριστικά – όρων συμφωνίες».

Με αυτό δηλώνεται ο **αντικειμενικός** κόσμος, τις **ιδιότητες** του οποίου **αντιλαμβάνεται** και **συλλαμβάνει** ο νους μας, και, στη συνέχεια – μέσω νοητικών αφαιρέσεων των **ιδιοτήτων** ως

χαρακτηριστικών – τον **εννοιοποιεί** ανάγοντάς τον, τελικά, σε ένα πλήθος **εννοιών** και **σχέσεων εννοιών**.

Για να μιλήσουμε, όμως, και να επικοινωνήσουμε για όλα αυτά που έχουμε στον νου μας χρειαζόμαστε τη **γλώσσα**. Χρειάζεται να συμφωνήσουμε **ονόματα** και **όρους**. Το περιστατικό που θα αναφέρω αμέσως, δείχνει πως μπορεί να υπάρξει συγκεκριμένη επιτυχής επικοινωνία, μεταξύ δύο ανθρώπων Α και Β, χωρίς ονόματα και όρους, παρά μόνο μέσω της σχέσης των εννοιών στο **βάθος** τους (θυμίζω ότι **βάθος** είναι σύνολο των χαρακτηριστικών που αποτελούν μια έννοια και **πλάτος** είναι το σύνολο όλων των αντικειμένων που αντιπροσωπεύει η έννοια).

Αθήνα, καλοκαίρι του 2011, σε έναν φούρνο την οδού Αχαρνών, μπαίνει ένας συγκεκριμένος **πελάτης Α** απευθύνεται στην **υπάλληλο Β** και της λέει: **Ένα μακρύ, ένα στρογγυλό και ένα μικρό!** Η υπάλληλος Β, χωρίς να ζητήσει πρόσθετες εξηγήσεις, παίρνει από τα ράφια πίσω της μια **«μαύρη μπαγκέτα»**, ένα **«καρβέλι χωρίς σουσάμι»** και ένα **«μικρό ψωμάκι χωρίς σουσάμι»**, τα τυλίγει και τα δίνει στον πελάτη, ο οποίος πληρώνει, χαιρετάει και φεύγει. Η συνεννόηση ήταν απόλυτα επιτυχής!

Στον νου της η υπάλληλος Β είχε στο **βάθος της έννοιας «πελάτης Α»** τα χαρακτηριστικά **«ο Α αγοράζει συχνά μαύρη μπαγκέτα»**, **«ο Α αγοράζει συχνά καρβέλι χωρίς σουσάμι»** και **«ο Α αγοράζει συχνά ψωμάκι χωρίς σουσάμι»**.

Στον νου της η υπάλληλος Β είχε και τις έννοιες **«συνήθης φραντζόλα»** **«καρβέλι με σουσάμι»**, **«καρβέλι χωρίς σουσάμι»**, **«μαύρη μπαγκέτα»**, **«φραντζολίτσα με σουσάμι»** **«ψωμάκι με σουσάμι»** **«ψωμάκι χωρίς σουσάμι»** και τις έννοιες όλων των άλλων αρτοσκευασμάτων του φούρνου. Όμως, μόνο στο **βάθος** των εννοιών: **«μαύρη μπαγκέτα»**, **«καρβέλι χωρίς σουσάμι»** και **«ψωμάκι χωρίς σουσάμι»** υπήρχε το (κοινό) χαρακτηριστικό **«αγοράζεται συχνά από τον πελάτη Α»**. Και μόνο η πρώτη από αυτές (**«μαύρη μπαγκέτα»**), έχει το χαρακτηριστικό **«είναι επιμήκης (μακριά)»**, επομένως αυτήν θέλει ο Α λέγοντας **«ένα μακρύ»**. Οι άλλες δύο έννοιες (**«καρβέλι χωρίς σουσάμι»** και **«ψωμάκι χωρίς σουσάμι»**) έχουν κοινό το χαρακτηριστικό **«έχει σχήμα στρογγυλό»**, αφού, όμως, η τρίτη (**«ψωμάκι χωρίς σουσάμι»**) έχει επιπλέον και το χαρακτηριστικό **«έχει μικρό μέγεθος/βάρος»** και επομένως, αυτήν εννοεί ο Α λέγοντας **«ένα μικρό»**, η δεύτερη (**«καρβέλι χωρίς σουσάμι»**) είναι αυτή που εννοεί ο Α λέγοντας **«ένα στρογγυλό»**.

Ωστε ο **πελάτης Α** απευθύνθηκε στην **υπάλληλο Β** δηλώνοντας κάποια **χαρακτηριστικά** των εννοιών και όχι τους αντίστοιχους **όρους** της αρτοποιίας (δηλαδή **«μαύρη μπαγκέτα»**, **«καρβέλι χωρίς σουσάμι»** και **«ψωμάκι χωρίς σουσάμι»**). Αλήθεια, μπορεί και να μην τους ήξερε! Βέβαια, όπως αποδείχτηκε αμέσως από την πράξη, η **μεταξύ τους επικοινωνία** ήταν επιτυχής. Οι άλλοι πελάτες, όμως, που ήμασταν εκείνη την ώρα στον φούρνο, προφανώς δεν καταλάβαμε τι ακριβώς ζήτησε ο πελάτης Α λέγοντας αυτά που είπε.

Να τονίσω ότι στον νου μας υπάρχουν **πάμπολλες έννοιες που δεν έχουν ονόματα και όρους** οι οποίες είναι **συνδυασμοί χαρακτηριστικών** που προκύπτουν από την «επαφή» μας με τα «αντικείμενα» και δεν χρειάστηκε ως τώρα να τις ονοματίσουμε. Όταν, όμως, χρειαστεί να επικοινωνήσουμε με άλλους ανθρώπους, για να τους κοινοποιήσουμε κάποιες από τις έννοιες αυτές, τότε χρειάζεται να τις περιγράψουμε, δίνοντας κάποια **χαρακτηριστικά** τους και να τις ορίσουμε αυστηρά με τα **ουσιώδη χαρακτηριστικά** τους και να τους δώσουμε **ονόματα και όρους**, με τους οποίους, στη συνέχεια, μπορούμε να αναφερόμαστε συμβατικά. Πάντως, για κάθε συγκεκριμένο αντικείμενο, ή διάκριτο μέρος, ή λειτουργία ενός αντικειμένου που χρησιμοποιούμε – είτε αυτό έχει είτε δεν έχει **όνομα** –, για κάθε πρόσωπο που γνωρίζουμε και που συναντούμε στην καθημερινή ζωή μας ή που έχουμε συναντήσει – είτε θυμούμαστε είτε όχι το **όνομά** του –, έχουμε την **ατομική έννοιά** του στον νου μας.

Υπό ορισμένες συνθήκες, όπως είδαμε, **δύο άτομα** (αλλά και περισσότερα) μπορούν να επικοινωνήσουν και χωρίς **ονόματα και όρους**, μέσω των **χαρακτηριστικών** των κοινών εννοιών που έχουν στον νου τους. Ασφαλώς, όμως, για την **κοινή επικοινωνία** μεταξύ **όλων των μελών** μιας γλωσσικής κοινότητας είναι απαραίτητη η συμφωνία για **κοινή ονοματοδοσία** των εννοιών και χρήση μιας **κοινής γενικής γλώσσας**· όσον αφορά δε την επικοινωνία στα ειδικά θεματικά πεδία, είναι απαραίτητη η συμφωνία και χρήση **κοινής ειδικής ορολογίας**.

Και ο φετινός τυχερός της πίτας της ΕΛΕΤΟ θα κερδίσει ένα αντίτυπο του **Χρηστικού Λεξικού της Νεοελληνικής Γλώσσας** της Ακαδημίας Αθηνών, προσφορά του επιστημονικού υπευθύνου του λεξικού, καθηγητή γλωσσολογίας του ΕΚΠΑ **Χριστόφορου Χαραλαμπάκη**, που ευχαριστούμε θερμά, ενώ στα δώρα που πρόκειται να κληρωθούν περιλαμβάνονται: το **Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής**, το **Αντίστροφο Λεξικό** και η **Νεοελληνική Γραμματική**, τρεις εκδόσεις προσφορά του Ιδρύματος Τριανταφυλλίδη, μερίμνη του Δευθυντή του, καθηγητή του ΑΠΘ **Γεωργίου Παπαναστασίου** που, επίσης, ευχαριστούμε θερμά.

Κοντά μας, σήμερα, είναι ο γλωσσολόγος, καθηγητής του ΕΚΠΑ, **Παναγιώτης Κοντός**, εκλεκτό ιδρυτικό μέλος της ΕΛΕΤΟ, καθώς και ο πρώην γενικός διευθυντής της **McCain Hellas**, **Γιώργος Γκόνος**, εκλεκτό επίτιμο μέλος της ΕΛΕΤΟ.

Εκ μέρους του Διοικητικού Συμβουλίου, ευχαριστώ όλα τα πρόσωπα που συνεισέφεραν με δώρα στη μικρή λαχειοφόρο αγορά μας, όπως αναγράφεται στον σχετικό πίνακα δώρων.

Τελειώνοντας, εύχομαι, για όλες και για όλους σας, το 2019 να είναι μια πολύ Καλή Χρονιά!

Κ. Βαλεοντής